

EUSKARA MERKATALGOAN INDARTZEKO ASMOZ

Donostia, 1982-XI-26

Xabier Kintana

Jaun-andre euskaltzainok:

Joan den hileko batzarrean ahoz adierazi nuenez, eta orduan egin zitzaidan oharri segituz, gaurko batzarrera eskribuz proposamen bat dakart, merkatalgo-munduari dagokiona.

Gauza jakina denez, Euskaltzaindia euskara zaindu eta bultzatzeko asmoz sortu zen eta beronen bitzta osoan zehar gure hizkuntzak gizartean dituen oztopo-eragozpenei laguntasuna ematen saiatu da.

Literatur arloan, elaberri, ipuin, saio, teatro eta bertsolari lehiaketak antolatu izan ditu, horiei bultz egiteko, beste erakunderik ez zegoenean behintzat.

Irakaskuntzari doakionez, berriz, irakasle-diplomak ere banatu ditu Euskaltzaindiak, azkenean, ardura hori Euskal Herriko Gobernuak bere gain hartu arte.

Haurrei euskal izenak jartzeko jendeak zituen istiluak garbitzeko ere, bere egunean *Pertsona-izendegia* argitaratu zuen gure Akademiak, hain harrera ona izan duena. Haren ondotik, eta bestelako premiei erantzuteko, *Merkatalgo* eta *Banka-hiztegiak* eta *Herri eta Herritarren izenak* plazaratu zituen.

Uka ezinezkoa da, noski, ekintza guztiok beren ondorio probetxugarriak izan dituztela eta horiei esker euskararen presentzia, inoiz ez bezala, gizarteko hainbat arlotan goraka ari dela.

Zenbait arrazoiengatik literatur autoreen emaitzak nahi genukeen adinakoak ez badira ere, ba dirudi aspaldian hainbat erakunde ofizialek eta pribatuk bere laguntasun oparoak eskaintzen dituztela eta hor, beraz, Euskaltzaindiak aski duela bere aholkularitza soilaz.

Pertsona-izenen arrakasta aipatu besterik ez dut egingo, euskal izenen aspaldianiko gorakada aski nabaria baita berbera bere buruz mintzatzeko. Gauza bera esan daiteke Herri izenez ere.

Banka-munduan, gainera, Aurrezki-Kutxei dagokienez behinik behin, toki askotan inprimakinak, taloiak, kartelak, abisuak eta publizitatea jadanik, erdaraz batera, euskaraz ere ematen dira eta horretaz, Euskaltzaindiak arlo honetako lexikoa moldatzeko eta batzeko izan zuen partaidetza mesedegarritzat jo dezake.

Merkatalgo izendegiak berak ere bere fruituak ekarri ditu. Hor han hemenka, urte askotako elebakartasun ofizialak ezarrirako ohitura kengaitzei kontra eginik, hasi dira zenbaitzu denden izen arruntak euskaraz ere ematen.

Baina hala eta guztiz ere, lehen aipaturiko erdal inertzia hori dela eta, nolabaiteko zabarkeria, nolabaiteko nagikeria nabari da oraindik zenbait pertsona eta erakunderen aldetik eta hori, gainera, larriagoa izaten da, produktu horietako batzu kontserba-potoak eta esnekiak bereziki —gaztelaniaz batera, maiz frantsesez, ingelesez eta alemanez adierazten direla kontutan hartuz gero.

Egia da, bestalde, publizitate-arduradun euskaltzale —edo eta begiargi— batzuren eraginez produktu eta saltoki batzu euskaraz iragartzen direla eta jendeak, oro har, haintzat hartzen dituela gainera. Hala ere, etxe eta merkatori horiei, berek beren aitzindarizagatik merezi luketen onspen publikoa, ordea, ez zaie ia inoiz egiten eta horregatik euskaraz eta euskararen alde kanpaina bat egin ondoren, askotan zera gertatzen da, ez direla ausartzen edo animatzen hurrengoan gauza bera egitera, behar bezalakao oihartzunik ez ote duten sortu beldurrez.

Hauetz gainera, egiten diren kanpaina eta kartel askotan, maiz ortografi edo sintaxi oker nabariak idazten dira, zabarkeriaz edo eginak. Zer esan, bestalde, erdaraz pentsaturiko testuak euskarara, inolako egokitzapenik gabe itzultzen diren modu traketse eta harrigarriez!

Egoera honen aurrean, Euskaltzaindiak, ene ustez, eta erakunde egokiagorik horretaz arduratzen ez den artean, zerbait egin lezake, euskara merkatal munduan era itxuroso eta normalaz indartzen diharduten etxe eta pertsonen bere onspen-agiria eskainiz.

Onspen hori ohorezko diploma bat besterik ez litzateke izango, Euskaltzaindiari oso kostu txikia lekarkiokeena, eta, bestetik, jendaurreko harremanak lantzeaz batera, hartzaileari halako ezagutze publiko eta poza emango lioke.

Horretarako, Akademian urtean behin batzordetxo bat bildu eta prentsa, irrati, telebista, iragarki, kartel eta erakundeetan Euskaltzaindiaren arauak eta gure hizkuntzaren sena kontutan harturik, aski nabarmen eta zabalki euskara erabili duten zenbait erakunde (urtean 10 edo 20, kasu) proposa lezake, diploma banaz hornitzeko.

Beste modu bat zera litzateke, baldintzak eta helburuak jarritz, dei publikoa egitea, diploma hori eskuratu nahi luketen guztiek, beren merituak agiriz ziurtatuz, burua aurkez lezaten.

Idea honi ondo eritiziz gero eta hasteko, ene ustez, aurtun bertan egin liteke lehenbiziko diploma-ematea.

Argi gera bedi ez dudala pentsatzen, ez eta hurrik eman ere, Euskaltzaindiaren egitekoa, berez, holako sariak eskaintzea denik. Gauzak ongi joanez gero, gainera, euskarazko izenak eta errotulazioa hemendik urte batzutura erabat normalduz badoaz, ez du arrazoirik izango orduan oraingo proposamenak eta, besterik gabe, une batetik aurrera bertan behera bazterrean utz liteke. Kontua ordea, beste hau da, orain arteko inertzia hautsi eta gure hizkuntza oso ahul dagoen arlo honetan aurrera bultzatzea. Horra doa, edo joan nahi luke behintzat, esan dizuedana.